

Выводы:

1. Разработана образовательно- познавательная программа по повышению уровня профессионально- педагогической подготовленности педагогов начального образования. В процессе опытно-экспериментальной работы установлено, эффективность научно обоснованной и разработанной образовательно- познавательной программы;

2. Повышение уровня профессионально- педагогической подготовленности педагогов начального образования, полученное при создании педагогических предпосылок к реализации Государственного образовательного стандарта школьного общего образования подтверждают, что профессионально- педагогической подготовленности педагогов начального образования, может осуществляться образовательно- познавательной программой;

3. Результаты анализа опытно-экспериментальной работы позволяет указать о сформированности педагогов начального образования в рамках личностно- ориентированной составляющей профессионально- педагогической подготовленности профессионально значимых ценностей, побуждений участия в профессионально- педагогической деятельности.

Список литературы:

1. Государственный образовательный стандарт школьного общего образования Кыргызской Республики. Постановление Правительства Кыргызской Республики от 7 декабря 2018 года № 573. -15 с.
2. **Сулайманова, Г.Ш.** Фоновые показатели профессионально-педагогической подготовленности педагога начального образования [Текст] / Г. Ш. Сулайманова, Х.Ф. Анаркулов, И.С. Узакбаев // Наука. Образование. Техника. – Ош: КУМУ, 2022.- №3. – С. 113-118.
3. **Ильина, Н.Ф.** Непрерывное педагогическое образование: обновление в контексте регионального развития: монография [Текст] / Н.Ф. Ильина. – Красноярск, 2013. - 308 с.
4. **Мкртчян, М.А.** Становление коллективного обучения [Текст]: монография / М.А. Мкртчян. – Красноярск, 2001. – С. 5-10.
5. **Адольф, В.А.** Становление профессиональной компетентности педагога [Текст] / В.А. Адольф // Сибирский педагогический журнал. – Красноярск, 2013. - №5. – С. 38-41.
6. **Сулайманова, Г.Ш.** Экспериментальная работа по формированию профессионально-значимых ценностей и побуждений педагогов начального общего образования [Текст]: бюлл. науки и практики / Г.Ш. Сулайманова, И.С. Узакбаев.- 2023. - Т.9. - №10. - С. 307-316.
7. **Исаков, Т.Э.** Форматы и методы ведения процесса обучения в образовательной системе [Текст] / Т.Э.Исаков, А.А.Атабаев, М.Т.Исакова // Наука. Образование. Техника. – Ош: КУМУ, 2021.- №2. – С. 131-136.

DOI:10.54834/16945220_2023_3_220

Поступила в редакцию: 29.10.2023 г.

УДК 371.3

Чотурова У.А.*преп. Ошского государственного университета, Кыргызская Республика***Жээнбекова Г.Б.***преп. Ошского государственного университета, Кыргызская Республика***Самсиева А.Ж.***преп. Ошского государственного университета, Кыргызская Республика*

**МЕДИЦИНАЛЫК КОЛЛЕДЖДИН ОКУУ ПРОЦЕССИНДЕ ЗАМАНБАП
МААЛЫМАТТЫК-КОММУНИКАЦИЯЛЫК ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ КОЛДОНУУ**

Бул жумушта изилдөөнүн предмети катары медициналык колледжин окуу процессинде заманбап маалыматтык-коммуникациялык технологияларды колдонуу жараяны болуп саналат.

Изилдөөнүн максаты- медициналык колледждин окуу-тарбия процессинде заманбап маалыматтык-коммуникациялык технологияларды колдонуу маселесин аныктоо. Кыргыз Республикасынын кесиптик билим берүү шартында аралыктан окутуунун айрым аспектилерине талдоо жүргүзүлөт. Студенттердин өз алдынча ишин уюштурууда маалыматтык-коммуникациялык технологияларды колдонуу көйгөйү, медколледжде окутуу жана баалоо процессинде тесттерди колдонуу маселелери, Интернет тармагын окуу материалдарына кошумча катары колдонуунун артыкчылыктары каралат. Маалыматтык-коммуникациялык технологияларды колдонуу менен окутуу процессинде медициналык колледждердин студенттеринин акыл-эс дарамети өнүгүп, түрдүү билгичтиктери жана көндүмдөрү калыптанат деген тыянак чыгарылды.

Негизги сөздөр: маалыматтык-коммуникациялык технологиялар; интернет тармагы; электрондук булактар; медициналык колледж; билим берүү; медик-студенттер; натыйжалуу колдонуу.

ПРИМЕНЕНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ МЕДИЦИНСКОГО КОЛЛЕДЖА

Предметом исследования в данной работе является процесс использования современных информационно-коммуникационных технологий в образовательном процессе медицинского колледжа. Цель исследования - определить преимущества использования современных информационно-коммуникационных технологий в образовательном процессе медицинского колледжа. Проведен анализ некоторых аспектов дистанционного обучения в контексте профессионального образования Кыргызской Республики. Рассмотрены проблемы использования информационно-коммуникационных технологий в организации самостоятельной работы студентов, использования тестов в процессе обучения и оценивания в медицинском колледже, преимущества использования сети Интернет в качестве дополнения учебному процессу обучения с использованием информационно-коммуникационных технологий развивается умственный потенциал студентов медицинских колледжей и формируются различные навыки и умения.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии; сеть Интернет; электронные источники; медицинский колледж; образование; студенты-медики; эффективное применение.

APPLICATION OF MODERN INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF A MEDICAL COLLEGE

The article deals with the problem of using modern information and communication technologies in the educational process of a medical college. The analysis of some aspects of distance learning in the conditions of vocational education of the Kyrgyz Republic is given. The problem of the use of information and communication technologies in the organization of independent work of students, the use of tests in the learning process and assessment in medical college, the advantages of using the Internet as an addition to educational materials are also considered. It is concluded that in the process of learning with the use of information and communication technologies, medical students develop mental potential, various skills and abilities are formed.

Keywords: information and communication technologies (ICT); Internet; electronic sources; medical college; education; medical students; effective application.

Азыркы учурда заманбап коомдун өнүгүшүн маалыматтык технологияларсыз элестетүү мүмкүн эмес. Электрондук булактардан алынган маалыматты натыйжалуу колдонуу адамдардын жумушуна, студенттердин окуусуна жана алардын мындан аркы кесипкөйлүгүнө оң таасирин тийгизет. Заманбап маалыматтык коомдо келечектеги жашоого адисти кесиптик даярдоонун максаты абдан актуалдуу.

2020-2040-жылдарга Кыргыз Республикасында билим берүүнү өнүктүрүү Стратегиясынын [3] негизги максаты билим берүү системасындагы көрсөтүлүүчү кызматтардын сапатын жогорулатуу үчүн ички жана тышкы ресурстарды натыйжалуу

пайдалануу жолу менен билим берүү системасын туруктуу өнүктүрүү үчүн шарттарды түзүү болуп саналат. Стратегияны ишке ашыруунун нормативдик базасын төмөнкү документтер камсыздайт:

- Кыргыз Республикасынын «Билим берүү жөнүндө» Мыйзамы, 2003-ж. [1].
- Кыргыз Республикасынын Билим берүүнү өнүктүрүү Концепциясы (2040-ж. чейин) жана башка [2].

Кыргызстанда адистештирилген маалымат-издөө порталы БИЛИМ БЕРҮҮ.KG (<http://obrazovanie.kg/>) калкка акысыз маалыматтык кызматтарды көрсөтүү үчүн түзүлгөн. Портал төрт сегментти камтыйт: мектепке чейинки, мектептик, кесиптик жана дипломдон кийинки билим берүү. Бул ресурста бардык окуу жайлардын каталогу бар: мектепке чейинки балдар мекемелери, балдарды өнүктүрүү борборлору, мектептер, гимназиялар, лицейлер, окуу-тарбия комплекстери, колледждер, техникумдар, университеттер, институттар жана академиялар. Бардык курстардын, ийримдердин жана секциялардын (спорттук, музыкалык жана башка), тренингдердин жана семинарлардын тизмесине шилтемелер берилген, анын ичинде даректер, байланыш телефондору, сабактардын расписаниеси, окутуу методикасынын сүрөттөлүшү, окутуу баалары жана башка маалымат-сурап-билүү порталы <http://info.edu.kg> республикадагы бардык билим берүү мекемелеринин жана уюмдарынын сайттарына навигатор катары иштейт.

Азыркы учурда Кыргыз Республикасынын Медициналык колледждеринде окутуу процессинин көмөкчү, ошондой эле кээде негизги бөлүгүн (дистанттык окутуу) уюштуруу каражаты статусун маалыматтык-коммуникациялык технологияларга (МКТ) бекитип берүүчү билим берүүнүн жаңы системасы түзүлүүдө [3]. Медициналык колледждердин алдында турган милдет – билим деңгээли жогору болгон, заманбап МКТны мыкты билген, билимди өз алдынча алууну жана практикада колдонууну билген атайын орто билимдүү медициналык кызматкерлерди даярдоо.

Изилдөөнүн максаты заманбап маалыматтык-коммуникациялык технологиялардын негизинде медициналык колледждин окуу-тарбия процессин дидактикалык камсыздоонун натыйжалуулугун теориялык-методологиялык жактан негиздөө болуп саналат.

Жогоруда айтылган максатка жетүү үчүн төмөнкү **милдеттер** коюлду:

- Кыргыз Республикасынын Медициналык колледждеринде окутуу процессинде МКТны пайдалануунун ордун жана учурдагы тенденцияларын талдоо;
- Кыргыз Республикасынын атайын орто медициналык билим берүүсүнүн медик-студенттеринин ишмердүүлүгүндө МКТны пайдалануунун абалын иликтөө жана дидактикалык принциптерин аныктоо;
- МКТны колдонуу боюнча атайын орто медициналык билим берүүсүнүн медик-студенттерин даярдоонун дидактикалык шарттарын жана МКТны колдонуп окутуунун моделин жана заманбап методдорун аныктоо;
- Иштелип чыккан модель жана методиканын натыйжалуулугун педагогикалык эксперимент аркылуу апробациялоо.

Окутуу процессине маалыматтык технологияларды киргизүүдө басма фондунда топтолгон жалпы интеллектуалдык дараметтин дайыма кеңейип туруучу интеллектуалдык потенциалы колдонулат, коомдун мүчөлөрүнүн илимий, өндүрүштүк ишмердиги жана башка сабактары активдештирилет, окуп жаткандардын акыл-эс жөндөмдүүлүктөрү өнүктүрүлөт, өз алдынча билим алуу, маалыматтык-окуу, эксперименттик-изилдөө иштерин жүргүзүү жөндөмдөрү калыптанат, алынган маалыматты иштеп чыгуу боюнча өз алдынча иштин ар кандай түрлөрү [5].

Медик-студенттердин өз алдынча ишин уюштуруу процессине маалыматтык-коммуникациялык технологиялар киргизилүүдө, алар бул процессти жогорку даражада интенсивдештирет жана активдештирет. Тестирилөө, диагностикалоо жана контролдоо боюнча компьютердик системаларды түзүү аркылуу мугалимдердин ишмердүүлүгүн оптималдаштырууга болот. Бул системалар менен, бир аз убакыт коротуп, медик-студенттердин билимин натыйжалуу баалоого, ой жүгүртүү ылдамдыгын жана көңүл буруу терендигин өнүктүрүүгө болот [6]. Бул компьютердик системалар окутуучуга окутуунун натыйжалары жөнүндө маалыматтар менен үзгүлтүксүз жана толук кандуу иштөөгө мүмкүнчүлүк берет.

Ошол эле учурда, тажик окумуштуулардын ою боюнча, тест программаларын тез-тез колдонуу окуу процессинде айрым көйгөйлөрдү жаратат. Билимди башкаруунун бул формасынын терс жактары да бар, булар: суроолордун чектелгендиги, мугалим менен студенттин ортосунда диалогдун жоктугу [8]. Мындан тышкары, тестирилөөдө студенттин өз оюн ырааттуу, толук, так айтуу билгичтик-жөндөмү калыптанбайт. Ошентсе да, азыркы учурда стандартташтырылган тесттерди колдонуу жакшы натыйжасын берип жатат.

Медик-студенттерди жана абитуриент-угуучуларды окутуу тажрыйбага таянып, акыркы жылдардагы функционалдык сабаттуулуктун төмөндөө тенденциясын байкоого болду. Мунун далили катары ЖРТ экзамени жана PISA сыяктуу эл аралык изилдөөлөрдүн жыйынтыктары эсептелет.

ЖРТ тапшырууда абитуриент тестке даярданат жана тестте көп кездешкен суроолорго туура жоопторду жаттоого көңүл бурат. Кыргызстандын түштүгүндө жүргүзүлгөн иликтөөнүн жыйынтыктары боюнча, окуучулардын 75 пайызынын айтымында, курстарга каттоодон сырткары, мугалими менен же үй шартында **Интернет** булактарынан даярданышат [7].

Мындан тышкары, россиялык изилдөөчүлөрдүн бир мисалын келтирели. Жалпы тестирилөөнүн жыйынтыктарын жана медициналык колледждин биринчи курсунун студенттеринин жетишкендиктерин салыштырганда, алардын логикалык ой жүгүртүү жөндөмү, тестирилөөдө эң жогорку баллга ээ болгон студенттер Жалпы тестирилөөдө бир топ аз балл алган студенттерге салыштырмалуу начар көрсөткүчтөргө ээ болгон [11-12].

Студенттер семестр аягында же модулдарда кафедрада өткөрүлгөн компьютердик тестирилөөдөн өткөндө да ушундай жагдай түзүлөт. Көпчүлүк учурда, «орто» окуган студенттердин натыйжалары оозеки суроолорго ийгиликтүү жооп берген же логикалык ой жүгүртүүсү жакшы, кубулуштардын ортосундагы байланыштарды табуу жөндөмүн талап кылган стандарттуу эмес тапшырмаларды чечкен студенттерге караганда жогору болгон учурлар болот.

Окутуунун сапатын жогорулатуу үчүн Интернеттин электрондук ресурстарын колдонуу зарыл. Бул ресурстарды пайдалануунун артыкчылыгы – Интернет тармагы аркылуу берилүүчү методикалык материалдар такай жаңыланып жана толукталып тургандыгында [9-10]. Мындан тышкары, окуу материалын визуалдык түрдө берүү үчүн визуалдык көрсөтүүнүн заманбап технологияларын колдонуу зарыл.

Интернет тармагын колдонуунун дагы бир артыкчылыгы – бул гипершилтемелер жана атайын уюштурулган издөө системасы колдонулганда бир предметтин окуу материалдарын башка материалдар менен өз ара толуктоо, бирок бул багытта окутуучулар кээ бир көйгөйлөргө туш болушат: Интернеттен студенттер даяр рефераттарды, контролдук иштерди, докладдарды жүктөп алышат жана ушуга байланыштуу чыгармачыл өз алдынча иштерди аткарууга стимул жоголот. Студенттерге берилген даяр документтер окутуунун натыйжалуулугуна терс таасирин тийгизет жана мугалим бул терс көрүнүштү ооздукташы

керек. Пайда болгон көйгөйдү студенттердин аудиториядан тышкаркы ишмердүүлүгү үчүн окутуучулар тарабынан автордук маселени түзүү аркылуу чечсе болот.

МКТны колдонуу учурунда окуу процессинде айрым көйгөйлөр байкалат: компьютер тарабынан студентке берилген маалыматтын абдан чоң көлөмү менен студент-медиктин акылы сыйган, өздөштүрө алган маалыматтын көлөмүнүн ортосундагы катыш. Студенттердин компьютердик сабаттуулугунун жетишсиздигинен улам окуу алар үчүн кыйындап жатат. Медик-студенттер ар кандай деңгээлде даярдалган, ошондуктан окутуучу окуу процессинде дифференциалдык мамилени колдонот [4].

Электрондук ресурстарды окутуу процессине киргизүүдө терс фактор болуп социалдык өз ара аракеттенүүнүн жана баарлашуунун кыскарышы эсептелет, мында билим алуунун окуу китептери аркылуу символикалык (белги) формаларынан практикалык иш-аракеттерге өтүү кыйынга турат, ал логикалык жыйынтыкка ээ жана белги системасын уюштуруунун логикасынан айырмаланат.

Россиялык окумуштуулардын оюна кошулуп, эгерде төмөнкү шарттар эске алынса, окутуу процессин уюштурууда МКТны колдонуунун кемчиликтеринин комплексин жоюуга болот деп эсептелет.

Жыйынтыктар:

1. Медициналык колледжде окуу процессин маалыматташтыруунун чектерин так аныктоо зарыл. МКТнын каражаттары студенттердин натыйжалуулугун жогорулатат. Ошол эле учурда, кээ бир билимдер салттуу окутуу системасы аркылуу гана калыптанат. Окутуучулар билимдин жана тажрыйбанын донору, ал эми медик-студенттер реципиент катары каралат. Бул жерде маанилүү нерсе болуп окуу маалыматы кандай формада берилет, ал канчалык эмоционалдуу, кандай жол менен берилгендиги эсептелет;

2. Окутууда электрондук ресурстарды ийгиликтүү пайдалануунун негизги шарты – бул туруктуу мотивациянын болушу. Окутууда көбүнчө медик-студенттердин мотивациясы туура эмес максатка алмаштырылат: студент үчүн негизги нерсе билимди жана көндүмдөрдү алуу эмес, жакшы баа алуу болуп калат. Студент-медиктер медколледжге тапшырып жатканда, жогорку квалификациялуу адис болуу үчүн киришкенин так түшүнүүсү зарыл. Алар ар тараптан өнүгүп, коом талап кылган жаңы, алдыңкы тенденцияларды турмушка ашырышы керек.

Адабияттар тизмеси:

1. Кыргыз Республикасынын «Билим берүү жөнүндө» Мыйзамы. – Бишкек, 2003.
2. Кыргыз Республикасынын Билим берүүнү өнүктүрүү Концепциясы(2040-ж. чейин).–Бишкек, 2018.
3. 2020-2040-жылдарга Кыргыз Республикасында билим берүүнү өнүктүрүү Стратегиясы.–Бишкек, 2020.
4. **Горохова, И.Ю.** О подготовке педагогических кадров к использованию информационно-коммуникационных технологий в образовательном процессе [Текст] / И.Ю.Горохова // Известия Волгоградского гос. пед. универ.- Волгоград: ВГПУ, 2006. - Т.17. - № 4. - С. 70–75.
5. **Жаднова, И.В.** Формирование профессиональных компетенций у студентов медицинского колледжа на основе кейс-технологии [Текст] / И.В.Жаднова // Проб. непрер. проф. образ. в России: сост. и персп.: матер. IV Всероссийской научно-практ.конф. - Ростов-на-Дону, 2014. - С. 107–108.
6. **Комилов, Ф.С.** Информационные технологии в системе среднего профессионального медицинского образования: монография [Текст] / Ф.С. Комилов, Б.Ф.Раджабов.- Москва, 2016.- 222 с.
7. Жалпы республикалык тестирлөө. <https://ideaca.today/ru/article/zhalpy-respublikalyk-testirloeoe> (кайрылуу датасы: 08.08.2023)

8. **Мирзоев, А.Р.** Анализ современные тенденции использования информационно-коммуникационных технологий в образовательном процессе [Текст] / А.Р. Мирзоев // Вестник Таджикского гос. нац. универ. – Душанбе: ТГНУ, 2011. - № 12 (76). - С. 427–430.
9. **Никифорова, О.А.** Инновационные методы обучения [Текст] / О.А. Никифорова // Применение иннов. пед. техн.в образ. процессе мед. колл.- Волгоград, 2016.- С. 40–46.
10. **Раджабов, Б.Ф.** Современные информационные технологии и дистанционное обучение в системе образования Республики Таджикистан [Текст] / Б.Ф.Раджабов, Д.Х.Мирзоев // Вестник Курган-Тюбинского гос. универ. им. Н. Хусрава (научный журнал).- Курган-Тюбе: ГУ, 2017. - №1/3 (47).- С. 148–152.
11. **Соколова, Н.В.** Роль профессионального самосознания студентов-медиков в реализации компетентностного подхода в медицинском образовании [Текст] / [Н.В.Соколова, Н.У.Азиева, А.С.Бодьян, М.С.Чернова] // Проблемы непрерывного проф. образ.в России: сост. и персп.: матер. IV Всероссийской научно-практ. конф.- Ростов-на-Дону, 2014. - С. 265–268.
12. **Шолохович, В.Ф.** Информационные технологии обучения: вопросы терминологии, дидактические аспекты разработки и использования [Текст] / В.Ф. Шолохович // Понятийный аппарат пед. и образ.- Екатеринбург, 1996. - С. 127–139.
13. **Бабаева, А.Д.** Состояние правового воспитания студентов среднего профессионального учебного заведения[Текст] /А.Д.Бабаева, А.Э.Токторова // Наука.Образование.Техника.- Ош:КУМУ,2021.- №2.- С.155-161.
14. **Исаков, Т.Э.** Роль информационно — коммуникационных технологий в дистанционном обучении [Текст] / Т.Э.Исаков, А.А.Атабаев // Наука.Образование.Техника.- Ош: КУМУ, 2022. - №2. - С.118-122.
15. **Ысмайылов, К.З.** Направления профессионально-этической компетенции будущих медицинских сестёр [Текст] / К.З. Ысмайылов // Наука. Образование. Техника. - Ош: КУМУ, 2023.- №1. - С.146-151.

DOI:10.54834/16945220_2023_2_227

Поступила в редакцию: 29.05.2023 г.

УДК: 378 378.14

Темирбаева Г.К.*ст. преп. Жалал-Абадского государственного университета, Кыргызская Республика***Тилекова Н.Д.***к. п. н., доц. Кыргызско-Узбекского Межд. универ. им. Б.Сыдыкова, Кыргызская Республика*

БАШТАЛГЫЧ КЛАСС ОКУУЧУЛАРЫНЫН ОКУРМАНДЫК ИШМЕРДҮҮЛҮГҮНҮН ПСИХОЛОГИЯЛЫК АСПЕКТИЛЕРИ

Бул жумушта изилдөөнүн предмети болуп башталгыч класстын окуучуларынын окурмандык ишмердүүлүгүн өнүктүрүүнүн психологиялык аспектилери каралат. Изилдөөнүн максаты-окуучулардын окурмандык ишмердүүлүгүнө кандай анализаторлор катыша тургандыгы, китеп окууга болгон кызыгууну кантип жаратуу керектиги, таң калтыруу жолу менен китеп окууга чакыруу кандайча жүргөндүгү жөнүндө сөз болот. Изилдөөнүн методу- изилдөөнүн процессинде талкулоо жана талдоо, алынган маалыматты жалпылоо ыкмалары колдонулган. Балдарды китеп окууга методикалык жактан сабаттуу үйрөтүү үчүн балдардын курактык жана жекече жөндөмдүүлүгүн эске алуу менен окурмандардын өз алдынчалыгын калыптандыруунун бардык этаптарында окууга алып келүүчү күч катары кызыгууну пайдалануу керек. Бул маселе боюнча ата мекендик жана чет элдик окумуштуулардын пикирлери берилет. Когнитивдик кызыгуу түшүнүгү ачыкталат. Системалуу жана максаттуу жүргүзүүдө гана натыйжага жетүүгө мүмкүндүгү белгиленди. Ал үчүн мугалим окуучунун окурмандыгын өнүктүрүүнүн психологиялык закон ченемдүүлүктөрүн такай эске алуусу зарылдыгы белгиленди.

Негизги сөздөр: *окурмандык ишмердүүлүк; психологиялык аспектилер; окуу ишмердүүлүгүнүн анализаторлору; китеп окууга кызыгуу; таң калтыруу.*